

**Syntaxis Joa[n]nis Despauterij Niniuit[a]e Berga[rum] diui
Guinnoci ludimagistri**

Spauter, Johannes de

Argentorati, Anno, M. D. XV.

Co[n]structio quæ rectius gram[m]atica resolutio dicitur. Optandi debent
aduerbia siue uocandi Sumere principiu[m], uelut interiectio sæpe Ecce
age & neus, ne p[rimus]q[ue] debes ponere q[ui]ntu[m] ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-70853](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-70853)

Ioannis Despauterij Niniuitę

ne plixitate displiceā, uerbū non amplius addā. hæc Badius in libel
lum Valle. de sui & suus, quę si minus uideantur sufficere, ipse legat
Valla amoenissimus, a nullo sat unq̄ laudatus, hic siquid desydera
bitur abunde suppeditabit.

Cōstructio qua rectius grāmatica resolutio dicitur.

Optandī debent aduerbia siue uocandi
Sumere principiū, uelut interiectio sæpe
Ecce age & heus, ne p̄ q̄ debes ponere q̄ntū
Hinc rectū sequitur uerbū tibi sit generalis

Regula que a tergo regitur, uult dictio cūcta

Postponi siquid declarat iuris idem sit.

Cōstructio proprie est totius cōpositio, a cōstruēdo dicta, & de orōne
dicit, qui plures dictiones cōstruunt, i. simul iungunt. Constructio
excedit regimē contra quosda, nā in adiectiuo & substantiuo constru
ctio est, non regimē. Nam ubi regimē est, illic est regēs, & rectū, hoc
regit, illud liberū est, ut liber petri. Regens moueri potest de casu ad
casum, nō sic rectū, sic ego patris, licet em̄ hic rectū ad aliam casum
moueri p̄t, nō tamē ad quēuis. Ideo liberū nō ē. In adiectiuo & sub
stantiuo utrūq̄ cogit, sed his missis aliter capit uulgus cōstructionē
p̄ grāmatica resolutionē quā qd̄ discipulis uolumus declarare, meli
us certe uocari desiructio, nā pprie disponēs elegāter partes orōnis
dicere cōstruere orōnem, quā grāmaticus declarādi gratia destruit.
Noscere grāmaticā resolutionē est ualde utile, pro scripturis intelli
gendis, de qua dantur hæc regulę. Prima aduerbia optandī, ut uti
nam o si, & uocandī, ut o heus, pape &c. aduerbia demonstrādī, ut en,
ecce, & hortādī, ut age, & respōdendī, ut heus, & phibendī, ut ne, &
si quę sint alię particule excitationē significantes, sumūt principiū in
cōstructione grāmatica siue in resolutione. Secunda post hæc se
quitur uocatiuus casus. Tertia post uocatiuū sequit̄ nt̄is a fronte
rectus. Quarta post nt̄m seq̄t̄ ŷbū p̄sonat̄ finiti modi. Quinta
regula gn̄alis, dictio recta a tergo sequit̄ dictionē regētē, ut o uirū,
heu me, hei mihi, ecce me, sum bonus, eualī doctus amās deū, & aū
nt̄m sepe ponit̄ obliqū, ut q̄n̄ o hei &c. regit̄ casū & ut̄is habet ca
sū &c. Amans deū amat̄ ab eo. Sexta regula. Qd̄ declarat alterū
declarato postponit̄ ut adiectiuū substantiuo, & aduerbiū uerbo, &
infinitiuus finito, atq̄ etiā adiectiuo, ut paratus cantare, & cert̄ mo
ri & moriendi, sed actūs preponit̄ infinitiuo si a fronte regat̄, ut me

ire &c. Prepositio preponitur in resolutione, licet in constructione postponatur in necessario, ten^o, uersus q^oq^o, et aliquando usq^o, ut patuit. Quando dico a uocatio incipit constructio, intelligitur si sit uocatiuus. Si quid ꝑo subaudiat debet suppleri.

Si quid sit tacite positū supplere iubebo.

Vt miseram me uereor, subauditur heu uel o. hirundines uere ineunte redeunt in suū pristinū unaquęq^o nidū immigrantes, offendi parentes suo utrūq^o morbo affectos, sic intellige, hirundines uere ineunte redeunt immigrantes in nidos pristinos unaquęq^o in suum supple immigrans. Offendi parentes morbo affectos utrūq^o suo affectū morbo, hic nota scdm Vallam. ca. clx. lib. iij. Quisq^o, unusquisq^o, & uterq^o solent poni eleganter in oratione post sui & se, sed ante substantiuum ipsius suum, ita ut discrepent cum adiectiuo sequenti expresso, sed concordent cū subaudito, in qua re seruandus est aptus situs. Virgi. Dant sonitum spumosi amnes & in equora uertunt. Quisq^o suum populatus iter, & paulopost. Pro se quisq^o uiri, summanituntur opum ui. Sine sui & se bene dixit Quintilia. Cōmendo tibi senem quem fecimus uterq^o mendicū, nec recte dicas cōmendo tibi senem, quē nos filij alleuare debemus, uterq^o mendicū faciētes. uel sic, quē nos uterq^o captiui mendicū facimus more poetico. ut apud Ouidi. Vtraq^o formosæ me iudice sunt uenerandæ. & apud Horati. Legati magnis missi de rebus uterq^o, quod apud oratores non reperitur sicut nec illud quidem. licet Auli. Geli. utatur. quale apud Terentiū. Quod pleriq^o omnes faciunt adolescentuli, quod quidā exponunt pro eo quod est pleriq^o omnium. quidam pro eo quod omnes, hæc ex Valla. & in illum Badius. Item hebrei sunt & ego, alter alterius onera portate. fac ut ego, pluribus exemplis utile esset omnia hic modo dicta elucidare, at supersedeo.

Exceptiones.

Quod rogat atq^o refert, & habet quod uim referētis,

Vt quod uerba petit semper duo, dū, quia, donec,

Atq^o negans præeat, sic præcedens referenti

Præponi debet. caueas rogo lædere verum.

Sunt a dictis regulis aliquot exceptiones quæ impedimenta constructionis uocant Alexandrini. Prima exceptio est dictio interrogatiua in resolutione præcedit, ut quo impulsore ausus es tantū facinus perpetrare: ubi est Petrus: qua itur Gandauum quem uis

distis pastores: quali ueste fuit indutus: In hymno. Cuius forti potē-
 tentię genu curuant oīa. In euāgelio. Cuius nō sum ego dignus solu-
 uere corrigiā calciamēti eius, & quoniā ut dictum est, dictio recta a
 tergo cōtinuo postponit regenti, ideo interrogatim appendix ipm
 continuo sequit, ut cuius corrigiā calceamēti eius, ego non sum di-
 gnus soluere. Hęc est recta resolutio p regulis nostris. Quē tēdet uis-
 it, hic nō est ntūs, ideo est cōstructio asymbamatica. Symbama atis.
 id est cōgruitas. Parasymbama. i. pene cōgruitas. a symbama. i. incō-
 gruitas, non q̄ ips orationibus uti non possumus, sed quia nō omni-
 no sint proprie, nam etiā scđm Aristotelē obliquus non est nomen
 nec impersonale proprie uerbū, ideo ex his oratio dicitur iure asym-
 bama, scribuntur hęc dictiones sine s post ba. De his lib. xvij. Priscia,
 sic ait. Et sciendū q̄ has quidē cōstructiones quę per ntū absoluunt
 stoici axiamata uel symbamata. i. dignitates uel congruitates uoca-
 bant, ut ego Priscianus scribo. Apollonius ambulat. Carō philoso-
 phatur. Illas ꝑo quibus transitiones ab alia ad alia fiunt personā, in
 quibus necesse est cum ntō & obliquū aliquē casum proferrī para-
 symbamata dicebant, hoc est minus q̄ cōgruitates, ut Cicero patriā
 seruauit. Quādo ꝑo ex duobus obliquis cōstructio sit asymbamata
 id est incongruitates dicebant, ut placet mihi uenire ad te, hęc Prisci-
 quę hic obiter posuimus, quia fuerāt usq̄ inculcanda. Quis inter-
 rogat semper, nisi fuerit datiuī casus, qui semper refert nisi sit plural
 numeri. tum facit utrūq̄. horū cōposita patēt capite quarto operis
 nostri. quę uocaris, quōd uocāt, ut quis uocāt, non quō, dices. Sec-
 unda exceptio relatiuū a q̄ lītera incipiēs uel a c̄ p̄cedit dictionē
 a qua regitur. Virgi. O terq̄ quaterq̄ beati Quis ante ora patrum
 troiē sub mœnibus altis Contigit oppetere. Dixi a q̄ & c̄ incipiens,
 ut qualis, qui, cuius &c̄, p̄pter is, ipse, ille, sui, suus, quia nō cogūtur
 hęc p̄cedere. Cice. pro Marcello. Multi dubitāt quid optimū esset
 multū quid sibi expediret. Idem pro Ligario. Legatus in pace, profes-
 ctus in prouincia pacatissima ita se gessit, ut ei pacem esse expediret,
 potuisset hic dicere sibi, nam is pro sui, sibi &c̄. melius ponit q̄ con-
 tra, uerū ut ut est, seruemus p̄cepta a nobis paulo ante posita.

Tertia exceptio. dictiones uim relatiuā habētes, ut quę pro ora-
 tionis perfectione unico uerbo contēta nō sunt, in resolutione gram-
 matica p̄cedent. Sunt autē alia aduerbia ordinis deinde, deinceps,
 & similitudinis, ut sicut, sicuti, ut, uti, uelut, ueluti, & quædā tēporis
 dum, quū, quā, Item quia, quā, quippe, donec, postq̄, licet, q̄uis, & id
 genus plurima. dum postpositū in compositiōe significat adhuc, ut
 nondū, nihildū, uixdū, aliquādo est mera syllabica adiectio, ut ad es

dum, & sic ad Comicos pertinet. Quarta exceptio. dictio negatiua debet precedere, ut neutiq; facia, nemine uideo, nullu elephantu cognosco. Signu, negatiuu potest si opus fuerit resolui in aduerbiu negandi, & in signu affirmatiuu, ut nullu filiu suus pater debet odio habere. i. non ullu filiu &c. Nunq; .i. no unq; &c. sed raro aut nunq; opus est hac resolutione, nisi in logicoru nugis. Quinta exceptio Relatiuu necessario postponit antecedenti, licet hoc rectu, illud fuerit obliquu, ut Ciceronis indiget suus filius. Cicerone diligit suus filius. Defendite caesarem o sui milites. a Cicerone diligit suus filius. Piget Ciceronis suu filiu. Rumor est caesari insidiari suos familiares, fratris iam pigere incipit uxorem sua. huius simile est illud Quintiliani in milite mariano. Nec si sit uite cupidissimus poenitere eu sui facti potest, Pythagora uenerabatur discipuli sui, no licet hic dicere eius, qa ad unicu nome potest esse respectus. at si dixeris. Ioanes rogauit Petrum ut mittat sibi seruū suū, potest hic dici eius propter geminu respectu, & etiā propter ambiguu sensum uitandū. Martia. Et sua riserunt secula Meo niden, sua quēq; delectant, trahit sua quemq; uoluptas. Sene. Sepe in magistrū scelera redierūt ira. Valla resoluit in eū sic, scelera magistrū sepe redierūt in eū, uel ipsum uel illū. Viuite scelices, quibus est fortuna peracta, iam sua pro uestra posuit. quod no imitabimur. nam pro propria capi no pot. ut docet Valla. Suus em sic captu natura tertie personę no mutat. nemo em sic loquat, est mihi aut est tibi suus scribēdi mos. nam in illo huius eiusdē poetę uersu. Quisq; suos patimur manes non refertur id suos ad primā psonam, quia resoluēda est oratio, nos patimur manes. .i. quisq; nostrū suos, cuiusmodi passim reperiūtur exempla, ut quū in bybliotheca nos ad suū quisq; studiū libros euolueremus, Nempe quum libros euolueremus, & ad suū quisq; studiū euolueret, non est autem huic Virgiliano de quo disputauim⁹ Ouidianū illud simile. Respice Laertem, ut iam sua lumina condas. ubi no nihil rationis est qd utruq; uerbu eidē seruit supposito. Hęc Valla. Virgi. aenei. i. En priamus sunt hic etiā sua premia laudi. sic ordina, laudi sunt sua premia, id est laus habet sua p̄mia, quia reciprocatio est ad laudē, non ad Priamū hoc & multis s̄libus in errorē ducti sunt plurimi, sed incauti, ut docet Valla. Sexta exceptio, si nostratiū dialecticorū regulas seruare uelis, sepe cōtra regulas orōnis partes ordinabis, secus q fecerit ueritatē, falsitatē, plerūq; uiolare censebit, ut cuiq; homini est aīa. Leo omni hoīe est fortior. Petru monachū uidi, elephatē cognosco &c. Zenderus & alij triuiales dicūt, gtm̄ in diuisione debere p̄ire, ut sonorū alius uox, alius non uox, id mihi non placet, quia sic ordino,

Ioannis Despauterij Niniuitę.

alius sonorū. i. aliquis est uox, alius. non uox &c. Si ex themate flandrino uis, aut ex quo uis uernaculo effingere orationē latinā, nō quicquid illi dicitur. hic posse dici credas. uerbi gratia uernaculū sonat quis ita est quod tu percutis me, nō emēdabo me. hoc tamē sic turpiter dicit, sed debet dici quis me percutis &c. Item contra si latinitatē uis uertere in aliā linguā, non debes singula uerba curare, ut senibus dare uerba est difficile, uelim animū inducas &c. sed hęc alijs relinquo Absoluēda est paucis oratoria cōstructio, & de epistolis paululum quid dicendum.

Oratoria cōstructio.

Construit orator proprie, quę destruit ipse Grammaticus, quibus est ferme contrarius ordo.

Orator proprie construit partes orationis eleganter cōponēs, grammaticus autē destruit orationē cōcinne, politeq; cōstructā, ut a pueris intelligat resoluens. Nūc igitur de oratoria cōstructione pauillula degustare fert animus, quę puerulis sufficere poterūt quibus sane intellectis, aliorū p̄cepta per se non multo labore cōsequetur. Et iam quę ad elegantiam pertinet docuimus plurima, proinde cum paucissimis absoluā. Oratorē uarietas plurimū delectat, igitur p̄ceptorū modo subiiciēdorū est perpetuū obseruandū, synonymorū etiā notitia ad uarietatē non parū prodest, ut honoro & afficio honore &c. Vocatiuus gaudet sibi aliquid p̄poni, ut non te lateat mi Ioannes. Cicero. Quę te Marce Tulli &c. poeta ponit etiā in capite, sed inter ipsum & uerbū pulchre interijciū parenthesis. Virgi. Tityre dū redeo (breuis est uia) palce capellas. Parēthesis est interpositio sententię quę ablata sensus manet p̄fectus, ut hęc orō (breuis est uia) est parenthesis, & clauditur duabus semilunulis sic () Nomē a cognomine caue separeres, quia usitata est in primis turpis traiectio, uelut literas o Cicero tuas recepi Tulli. In id primū studeam, ne dum ornate scribere cupimus, in uitia incidamus, quia ut ait p̄clare Persius. Nullo thure litabis Hereat in stultis breuis, ut semūcia recti. Hęc miscere nefas. Ergo si ut episcopo placeas, loquaris uni pluraliter, licet cetera Cicero nianus fueris, totū erit barbarū. uitāduus nāq; est asper uocaliū, & earundē syllabarū cōcursus, ac sermonis ambiguitas, est tamē ubi decet uocaliū concursus, ut alis docebo. Particulę quū, quia, dū &c. non impatiēter quippiā sequūtur. Teren. Omnes quū ualemus, res cetera egrotis consilia damus. Adiectiuum substantiuo interim uenuste p̄ponit, ut magna dei clementia, peruersum Neronis ingenium, mea solius opera. Maci. dicit ipm p̄nomē postponi, ego cū alijs cre-

do sepius pponi. Superlatiuus tamē ut negatiua signa, & ubi ma-
gnificū quid significamus, post alia ponuntur plerūq; ut beneficia in
me contulisti maxima. Qui te magis q; ego colā, habes profecto nes-
minē. Quæ dedisti nobis dona fuerūt egregia. Alexāder ille magn⁹
Cato ille censorius &c. Id priuilegij est distributiuo omnis, ut quæ fa-
cis grata sunt omnia. Inter ppositionē & eius casum nō nihil ues-
nultule intercesserit, ut in patris mei domo, ad principis aulam &c.
nollem hic ab adiectiuo substantiuū segregare quale esset in mei dos-
mo patris &c. de hac re satisfactū est in ppositionū syntaxi. Di-
ctio abs tergo recta fere pcedet, ut Petri liber, & plerūq; ueneri dus-
citur siquid interiiciatur, ueluti Carthaginem Scipio deleuit. Ver-
bum si fieri poterit, in fine locabit, uti in iam dato exemplo author
est lib. ix. Fabius. Antecedenti relatiuū pgit haud illepide, ut q; s
diligō, castigo. Interrogatiuū minus amat exordiū, ut Partes ora-
tionis quot sunt, bellatū est rusticulū, sic Quot sunt partes orōnis

Infinitiuus finito pponit, ut Rome quid faciā: mēiri nescio. Ti-
bi inseruire desydero &c. Pulcherrima ꝑo fuerit oratio maxime
lugubris per multa actiue uocis infinitiua. Liui. li. i. Tarquinius cir-
cumire, pprehensare minorē, maxime gentiū patres admonere pater-
ni beneficij, ac pro eo gratiā repetere, allicere donis iuuenes &c. ubi
finitum iungi non solet, quia pro pterito imperfecto indicatiui ca-
pitur. Cōiunctionū ordo seruandus est, ut sed tu. Tu autē, tui ꝑo
quia tu, tu em &c. de ppositionibus, de quib; &c. abunde diximus.

Aduerbia pro doctarū auriū iudicio ponant, optime autē nō lō-
ge a uerbo, pceptū aliud non habeo. Interiectiones plerūq; interiici-
untur, ut ait Nebrissen. ueluti qui (malū) fieri potuit. Nauius (infan-
dum) amissis unius ob iram. Seruet ordo nature, & oratio crescat
ut uir & foemina, ortus & occasus. Diligo & amo, rogo oro, obles-
cro, fur, sacrilegus &c. Comparatiuus in e sepius q; i ablatiuū ha-
bet, ut ait Guarinus Veronēsis. Ceterū in i sæpe legi pbamus alibi.

Frequatiuis pulchre utimur, ut docui (si in usu fuerint) ꝑ primiti-
uis, ut lusito, factito, scriptito. Et quidē. i. & certe aliquo plerūq; in-
teriecto ornatū est, ut hōanes est grāmaticus exptissimus, grāmatice
& latine dicit, elegātissime aut sic grāmaticus & exptissimus quidē,
uel & quidem expertissimus. Nam & hoc modo sæpe legi. hector
pugnauit, & quidē fortiter, uel fortiter quidē &c. Repetitiuo exornat
hoc modo. Te noui, te colui, te ardētissime amaui &c. Colores rhes-
toricos legat pceptor ex Cicerone si cōmodū uidetur. Coniun-
ctio uenuste omittitur sic. Studio, doctrina, uirtute non parū uales.
Coniunctiuo pro indicatiuo interdum uenuste utemur, & respōde

III. Ioannis Despauterij Niniuitæ.

et tēpori, ut fecero pro faciā &c. Relatiuū per parēthesin elegātissime ponit hoc pacto, beneficij in me (q̄ tua est humanitas) cōtulisti plurimū. i. tanta tua est humanitas, de hoc ante diximus. Elegātius dicimus teste Nigro Cicero elequētissimus fuit q̄ ceteris oratoribus in dicēdo præsūt q̄ Cic. qui ceteris &c. Ego tñ sic loqui nō dissuadeo. Inter ne & quidē aliquo interiecto uehementior est negatio q̄ per nō, ut, p nō uerbū locutus est, dic ne uerbū quidē locutus est. Aliqd semp̄ interijci testat̄ Raphael Regius in octauū Quintilianī. Plī. Quid q̄ nocturnę existimatiōe quietis, homo dimidium suę uitę spacium uiuere creditur. sic Seneca Quintilianus & doctissimi quicq; loquuntur, ut notat Lanci.

EPISTOLAE SCRIBENDAE

Ratio ex Erasmo Roterodamo.

Salutationis ordo & qualitas.

Epistola ē certa rerū nūcia, fidaq; mētis nostrę interpretiores absentes faciēs, siqd est quod eos scire aut nostra aut ipsorū intersit, dicit̄ & literę. Diminutiue aut̄ literulę, & epistolū. Epistole prima pars est saluatio, q̄ ubi multa scribere nō uacat subiectē, sic. Relatiū est nobis uir integerrimē &c. aut unico uerbo exprimit̄ sic. Salue mi Thoma &c. aut saluere te iubeo, pbe adolescēs &c. Plena saluatio ē ubi & scribētis, et eius ad quē scribit̄ nomē ponit̄, hoc pacto. Plī. secūdus Caluo suo salutē, q̄a sepe subintelligim⁹. Vbū dixit, sepe idē exprimit̄ sic. salutē plurimā dicit̄, in tertia. s. psona, nō autē in prima dico aut scribo, sed nec scribit̄ si simplicē antiquitatē imitari uelimus. Nomē itaq; scribētis (uel si infimus ad sūmū scribat) pponet̄ in ntō, eius yō ad quē scribimus, subiūget̄ in dtō, inde ponemus actm salutē, & si uelimus addere, plurimā dicit̄. Nec male dixeris salutē & fœlicitatem. uelut̄ Ioānes Despauterius niniuita, Lamberto Doncio ingenuarū artiū, p̄fessorī salutē & fœlicitatē, ne dixeris pluriatiue salutes, licet Marsilius Ficinus in q̄dā epistola dixerit innūeris salutibus, in epistolis illustriū uirorū. Saluatiōes aut̄ Caroling (tacet̄ Carolū uirulū doctissimū uirū eiusmodi edidisse nugas nō sit uerisilē) tanq; uipe sunt fugiēde, scatēt nāq; barbarie, ut illa mille. Itē mille millelesq; salutes. Et illa. Salutes tā abūdas, ut saccos repleāt sportas & bigas. Quis tā ugcors q̄ nō intelligat epistolas illas quę Caroli dicunt̄ eē totius bars